

□ **Ateneul Român** □ **Sala Mare** - 21 octombrie 2014, ora 18.00

Concert Festiv – Jubileu 150 de ani Universitatea din București -

CVARTETUL DE COARDE LUPOT

□ □ □ □ □ □ □ □ □ □ □ □

[illegible]

□ □ □ □ □ □ □ □ □

Program:

Camille Saint-Saëns -

Cvartetul de coarde nr. 1 în mi minor, op. 112

(compus în 1899, dedicat lui Eugène Ysaÿe)

aprox. 40'

1. Allegro

2. Molto allegro quasi presto

3. Molto adagio

4. Allegro non troppo

Pauză

Radu Paladi -

Cvartetul de coarde nr. 1 în do minor

(compus în 1955)

aprox. 30'

1. Allegro

2. Andante cantabile

3. Vivace

Camille Saint-Saëns

Cvartet de coarde nr. 1 în mi mor op. 112

Pentru cei care-i cunosc impozanta sa creație orche

strală, ar fi un un șoc să afle că Saint-Saëns, deș

i a depus mult efort și a

dedicat mult timp creeării lucrărilor de muzică de

cameră, a compus primul său cvartet de coarde la vâ

asta de 64 de ani. După

proprile sale mărturisiri, cu toate că avea o adev

ărată pasiune pentru muzica de cameră, a afirmat re

petat că procesul de

compunere al unui cvartet de coarde necesită o matu

ritate deplină necesară stăpânirii dificultăților a

rhitectonice și de echilibru.

Cvartetul nr. 1 în mi minor op. 112

ia naștere în anul 1899, într-o epocă în care mani

era compozitorică a lui Saint-Saëns ridica

multe semne de întrebare. Marile lui succese ca tân

ăr compozitor revoluționar, ca virtuos al pianului

și orgii aparțineau

iremediabil trecutului.

Cu toate că Saint-Saëns nu a creat un nou limbaj mu

zical, ca de exemplu Debussy și Ravel, totuși în cv

artetul de coarde nr. 1,

despărțirea lui de epoca romantică este perceptibil

ă, de exemplu în disonanțele întrebătoare. Poate ac

este disonanțe sunt însăși

propriile lui întrebări și dubii privind viabilitat

ea armoniei tradiționale. Privind prin prisma simfo

niilor lui Mahler, aceste dubii și

întrebări nu reprezentau ceva neobișnuit pentru est

etica muzicii la cumpana celor doua veacuri.

Cvartetul Nr. 1 este dedicat celebrului violonist ș

i compozitor belgian Eugène Ysaÿe, care l-a și inte

rpretat împreună cu cvartetul

său în primă audiție. La premieră, lucrarea a fost

elogiată de colegi și public ca o capodoperă a lite

raturii franceze de cvartet,

opinia lor stând în contradicție cu cea a multor cr

itici, care au etichetat-o ca o pată străină, conse

cința influenței școlii lui César

Franck. Acest Opus 112, constituie o deosebită și u

nică sinteză între modul avansat de compoziție prev

estind cu ajutorul clarității

și transparenței viitorul muzical al secolului XX ș

i căldura și pasiunea folosite de Saint-Saëns în co

mpozițiile sale precedente,

ancorate în tradiție. Însă, întrebarea principală c

are se naște este: de ce cvartetul nr. 1 a rămas at

ât de mult timp necunoscut?

Deși Saint-Saëns, după propriile lui afirmații „pro

ducea muzica ca un mar roditor“, Cvartetul nr. 1 îl

compune la vârsta de 64 de

ani! Într-adevăr, muzica cvartetului nu este direct

accesibilă, ascultătorul simțind că în această mome

nt ceva este în schimbare,

ceva nou se naște, el remarcă noi efecte sonore, cu

lori speciale, inovații armonice.

Prima parte - Allegro. Piu Allegro

- debutează cu o notă lungă a primei violine, dedes

ubtul căreia se aude un acord în pianissimo

al celorlalte instrumente, creând o atmosferă de cl

aritate și noblete, tipică compozițiilor sale de ma

i târziu. Ascultătorul vede

această muzică strălucind precum o rază de lumină c

are pătrunde în interiorul sufletului. Surdinele su

bliniază și întăresc culorile

„Începutului“. După această introducere urmează tem

a întâi, o melodie melancolică, expusă de prima vio

lină, succedată de o

schimbare bruscă a caracterului și a tempo-ului.

Partea a doua - Molto Allegro quasi Presto

- mișcare briliantă, virtuoasă și ritmică, plină d

e pasage sincopate și multiplu fugate,

se deschide în minor cu o melodie sincopată , își c

ontinuă dezvoltarea într-un tempo nebunesc culminân

d cu o fugă concluzivă.

Un adevărat tour de force formidabil! Surprinzător,

partea se termină în pianissimo, compozitorul folo

sindu-se de motivul

sincopat inițial, cu un ușor zâmbet șăgalnic.

Partea a treia - Molto Adagio

- amintind de partea lentă a cvartetului op. 127 de

Beethoven, începe cu o cantilenă minunată,

plină de caldură lirică a primei violine, cantilenă

care se înalță, plutind deasupra unei armonii extr

em de complexe, murmurată în

pedală de celelalte trei instrumente. Mișcarea debo

rdează de explozii sonore pline de sentimente profu

nde.

Partea a patra- Allegro non troppo -

construită energic și cu măiestrie, sună absolut n

ou și modern. Prin folosirea unor formule

ritmice foarte variate, Saint-Saëns reușeste să gen

ereze o atmosferă de permanentă neliniște angoasant

ă.

Finalul, cu indicația de tempo Molto Allegro, ne fa

ce să asistăm cu respirația întreruptă, la o autent

ică cursă diabolică, care se

încheie apoteotic cu o impresionantă și razantă Cod

a. Scriitura de înaltă virtuozitate cere din partea

primei violine stăpânirea

unei tehnici desăvârșite combinată cu o deosebită s

tabilitate ritmică.

Acest Opus cameral, în totalitatea lui, reprezintă

o creație originală, puternică și emoționantă din p

erioada târzie a

romantismului francez.

©Text: Andrei & Roxana Rosianu

Radu Paladi

Cvartet de coarde nr.1 în do minor (1956)

Compozitorul, pianistul și dirijorul român Radu Pal

adi (1927-2013) este autorul unei însemnate creații

muzicale, cuprinzând

genuri diferite: simfonic, cameral, concertant, cor

al, de film. Muzica sa ar putea fi înscrisă în așa

numita categorie estetică a

„clasic-modernului” spre care au tins nu puțini cre

atori la sfârșitul secolului XX și începutul celui

de- al XXI-lea, Paladi

”

împotrivindu-se derapajului spre limbajele avangardist

e, preferând un stil direct, eficient și expresiv al

comunicării muzicale, pe

care îl cizelează continuu, cu rafinament și obsesia

perfecțiunii

.” (Valentina Sandu-Dediu, prefață la Concertul pen

tru vioară și

orchestră de Radu Paladi, 2014).

Cvartetul de coarde nr. 1

, compus în anii de tinerețe ai compozitorului (195

6), a fost foarte bine primit de public și de critici

ca de

specialitate, ca și de interpreți, fiind preluat de

formații din țară și din străinătate. Lucrarea a f

ost prezentată (1957) la Concursul

de creație de la Moscova, fiind distinsă cu premiul

III. Președintele juriului a fost Dimitri Șostacov

ici.

Lucrarea este străbătută „de un intens suflu dramat

ic și încadrată în formele clasice ale genului, fii

nd scrisă într-un limbaj cu

autentice inflexiuni populare. Legătura compozitoru

lui cu folclorul este organică și spontană, atât pr

in melodică și prin ritmică,

cât și prin întreaga atmosferă românească ce se deg

ajă prin muzică. Esența muzicii populare este însă

filtrată prin personalitatea

creatorului, care nu folosește nicăieri direct cita

te din folclor.”

(Eugen Pricope, prefață la partitura Cvartetului, 19

60).

Partea I -

Allegro

Cvartetul se deschide printr-o foarte scurtă introd

ucere cu caracter dramatic și prevestitor, după car

e tema întâi, o cantilenă

doinită, care conține însă potențe dinamice, este e

xpusă de vioara primă, pe un fond de triolette al in

strumentelor

acompanitoare. Tema este reluată de violoncel, apo

i muzica se liniștește, dinamismul face loc gingăși

ei care îmbracă tema a

doua, învăluită într-o atmosferă ușor jucăușă și în

tr-o ritmică dansantă. Chiar de la primele sunete a

le dezvoltării, care

prelucrează ambele teme, intensitatea tensiunii dra

matice, bănuită doar în expoziție, crește, ajungând

în cursul desfășurării

muzicale la momente de puternică încheștare și zbuc

ium. Către sfârșitul dezvoltării, o oarecare înseni

nare a atmosferei conduce

la reexpoziție, care se desfășoară luminoasă. Tema

a doua aduce cu sine o și mai mare înseninare, după

care, printr-o codă

dinamică, partea I se încheie.

În partea II -

Andante

,

construită în forma unui lied mare, scriitura polif

onică domină. Într-o atmosferă nostalgică și medita

tivă,

cele patru instrumente expun prima secțiune. O nouă

temă, adusă de violă, este reluată pe rând de toat

e instrumentele într-un

fugato expresiv, formând trecerea la secțiunea de m

ijloc a acestei părți; mișcarea se învâlburează, de

vine mai animată, cantilene

expresive se înlanțuie în știma fiecărui instrument

, îmbinându-se într-un tot înaripat, după care reex

poziția, cântată cu surdină,

readuce poezia calmă a începutului.

Finalul -

Vivace

,

este un Rondo-Sonată. Scris într-o ritmică trepidan

tă, acest final înlanțuie într-un iureș nestăvilit

teme, motive și

frânturi de joc, a căror expresie, uneori arhaică,

alteori grotescă sau colțuroasă, amintește de folcl

orul bihorean. În cursul amplei

dezvoltări a rondoului apare cea de a treia temă co

ntrastând violent cu restul mișcării: pe un fundal

straniu, în care vioara a doua

repetă obsedant aceleași sunete de arpeggiu, iar vio

loncelul evocă printr-un acord grav, intonat în piz

zicato, dangățul unui clopot,

prima vioară țese o frântură de melodie a cărei int

ensitate crește treptat, ajungând la un moment culm

inant; revenirea

refrenului rondoului se face apoi liniștit. Scriitu

ra instrumentală amintește de sunetele de cimpoi; c

urând însă mișcarea prinde

din nou viață, ritmul trepidant revine și lucrarea

se încheie impetuos.

EUGEN PRICOPE

Prefață la partitura Cvartetului de Coarde de Radu P

aladi (text folosit cu acordul d-nei Marta Paladi)

** sursa :

-- <http://media.unibuc.ro/>

-- <http://topub.unibuc.ro/wp-content/uploads/2014/10/Program-Concert.pdf>